

Mellankrigstiden i Wien

I det röda Wien är den sista delen av en trilogi som inleddes med *Det är vår och jag lever ännu* (2016) och [De värnlösa](#) (2018). Handlingen utspelar sig efter första världskriget fram till inledningen av andra. Berättelsen bygger på intervjuer och vi får följa några familjers vardagsliv och kamp för att överleva under den dramatiska period som mellankrigstiden var för Österrike och andra krigsdrabbade länder i Europa. Efter första världskriget ritades Europas karta om, kejsardömet Österrike-Ungern delades och Österrike blev ett eget land med cirka 8 miljoner invånare. Tanken var att landet skulle uppgå i Tyskland, men så blev det aldrig.

Wien blev självstyrande och fick 1923 en socialdemokratisk majoritet och ledning med bland annat Karl Seitz. Då påbörjades ett välfärdsbygge med ett ambitiöst bostadsprogram och med fokus på att arbetarnas situation skulle förbättras inom en rad områden.

Familjen Anna och Hans Pollak och deras fem barn bor i arbetarstadsdelen Ottakring. Till skillnad från många av deras grannar har Hans arbete, i Tobaksfabriken, men de får ändå kämpa för att få mat till hela familjen. Fattigdomen och misären är svår, barnadödligheten hög och solidariteten mellan grannarna sviktar på grund av hunger och ständig brist på allt. Efter en veckas hårt fabriksarbete träffas männen på kaféer och barer för att koppla av medan fruarna väntar på att få disponera den lilla lön som ska räcka till hela familjens uppehälle. Fylla och bråk präglar stadsdelen. Journalisten Max Weber är en radikal tidningsman som gör sociala reportage om människors utsatthet och misär. Han wallraffar (innan begreppet är uppfunnet) och skriver om människors liv som ingen annan gjort före honom.

Brigitte Huber, dottern i Pollaks grannfamilj, förälskar sig i Aron, en judisk violinist, som spelar i Wiens symfoniorkester.

Genom Aron hamnar arbetarflickan Brigitte i politiskt medvetna och socialdemokratiska kretsar till hennes fars stora förtret. Fadern är antisemit och organiserar sig i den austrofascistiska rörelsen som är på frammarsch. Brigitte bryter med sin far när hon gifter sig med Aron och får barn. Den antisemitiska rörelsen i Wien och Österrike växer och förstärks av Hitlers maktövertagande i Tyskland.

Den nakna skildringen av misären och fattigdomen i stadsdelen Ottakring efter första världskriget känns inpå huden, med trångboddheten, smutsen, exploateringen och människors hopplöshet. En tid då svält och fattigdom präglade hela Europa. Ur denna mylla växte sedan arbetarrörelsen och de kollektiva idealen med bostadsbyggande och nya tankar om en välfärd även för de fattigaste. Men snart växte också motkraften som understöddes av Hitlers maktövertagande 1933 i Tyskland.

I februari 1934 genomförs en kupp i Wien och den socialdemokratiska ledningen störtas, partiet upplöses och nya ledare, bland annat **Schmitz** tar plats. Kuppen bäddade för "anschluss" några år senare, då man oskadliggjort arbetarrörelsen med militärmakt. Under läsningen tänkte jag bland annat på potatisupproret i Stockholm (1918) och skotten i Ådalen (1931). Likheterna var stora mellan det som skedde i Wien och i Sverige under den här perioden.

Anschluss sker 1938 då tyskarna invaderar Österrike, men istället för motstånd mottas Hitler med hyllningar av österrikarna. Judar, socialdemokrater och oppositionella som inte flytt landet fångas.

Författaren skildrar hur polariseringen i samhället växer och hur detta påverkar individer och familjerelationer. Det blir ett svek, att som Brigitte gifta sig med Aron, en jude, att få barn med eller umgås med judar. Det byggs upp ett angiverisystem där grannar skvallrar och där sjukhusen kan sterilisera en kvinna därför att hon är gift med en jude.

Judehatet legitimerar förföljelse som i nazityskland. Ingen reagerar.

Att beskriva de centrala åren i mellankrigets Wien genom människornas liv, levandegör och gestaltar historien och ökar vår förståelse. Att följa Brigittes, Arons, Marias, Klaras, Annas och Hans med fleras liv har gett mig en större kunskap om och förståelse av de dramatiska åren på ett fördjupat sätt som en vanlig historiebok omöjligt kunnat ge. Hur de enskilda människornas agerande och liv drabbas av samhällsutvecklingen. Författaren nämner några viktiga nyckelpersoner och beskriver deras gärningar och i slutet får vi veta hur det gick sedan för flera av de personer vi fått följa, det uppskattade jag särskilt.

Jag sträckläste boken.

Text: Claudette Skilving

Författarporträtt och bokomslag: Florence Montmare

I det röda Wien

Lilian O. Montmar

Alerta

LILIAN O. MONTMAR
Bokförlaget Alerta

**I DET RÖDA
WIEN**